

TEVRAT'A GÖRE MISIR HALKININ BAŞINA GELEN ON BELA

The Ten Plagues that Befell the People of Egypt According to the Torah

Harun AK*

Öz

İnsanlık tarihinde birçok toplum, çeşitli belalar ve musibetlerle karşı karşıya kalmıştır. Tevrat'ta Mısır halkının başına gelen on bela dizisi bu felaketlerden birisidir. Bu araştırmada on bela anlatısının teolojik, kültürel, tarihi ve bilimsel bağlamda kapsamlı bir analizinin sunulması amaçlanmaktadır. Belaların firavun ve Mısır halkı üzerindeki etkileri detaylandırılmış ve Mısır tanrılarıyla olan ilişkisi tartışılmıştır. Bela dizisi, Tevrat, Talmud ve Midraşik edebiyat bağlamında incelenmiştir. Literatürdeki sınıflandırma ve gruplama şekillerine göre her belanın Mısır tanrılarıyla olan ilişkisi analiz edilmiştir. Ayrıca, bu belaların bilimsel olarak nasıl meydana geldiğine dair açıklamalar sunulmuş ve doğal fenomenler tartışılmıştır. Mevcut kutsal metinler derinlemesine incelenerek metin analizi yapılmıştır. Her bir bela, türüne göre tematik bir sınıflandırmaya tabi tutulmuş ve kategorize edilmiştir. Tevrat'ta yer alan metinler tarihsel ve bağlamsal yorumlamaya tabi tutulmuştur. Tevrat ve diğer Yahudi metinleri arasında karşılaştırma yapılarak sembolik anlamlar ve metaforlar çözümlenmiştir. Sonuç olarak, on belanın yalnızca dini bir anlatı olarak değil, aynı zamanda tarihsel, kültürel ve bilimsel bağlamda da önemli bir yer tuttuğu ortaya konulmuştur.

Anahtar Sözcükler: dinler tarihi, bela, musibet, Tevrat, Musa.

ABSTRACT

Throughout human history, many societies have faced various troubles and calamities. The series of ten plagues that befell the Egyptian people in the Torah is one of these disasters. This study aims to present a comprehensive analysis of the narrative of the ten plagues in theological, cultural, historical and scientific contexts. The effects of the plagues on the pharaoh and the Egyptian people are detailed and their relationship with the Egyptian gods is discussed. The series of plagues is examined in the context of the Torah, Talmud and Midrashic literature. The relationship of each plague with the Egyptian gods is analyzed according to the classification and grouping methods in the literature. In addition, explanations are provided on how these plagues occur scientifically and natural phenomena are discussed. Existing sacred texts are examined in depth and textual analysis is conducted. Each plague

* Bağımsız Araştırmacı, Elazığ/Türkiye. E-posta: harunak_23@hotmail.com. ORCID: 0009-0007-0111-9993.

is subjected to a thematic classification and categorization according to its type. The texts in the Torah are subjected to historical and contextual interpretation. Comparisons are made between the Torah and other Jewish texts and symbolic meanings and metaphors are analyzed. As a result, it has been revealed that the ten plagues have an important place not only as a religious narrative but also in historical, cultural and scientific contexts.

Keywords: history of religions, plague, calamity, Torah, Moses.

Giriş

Tarih boyunca insanoğlunun karşılaştığı felaketler ve olağanüstü olaylar, kültürel hafızada derin izler bırakmış ve bu durum kutsal metinlere yansımıştır. Bu bağlamda, Tevrat'ta anlatılan olaylardan biri, Musa'nın İsrailoğullarını kölelikten kurtarma girişiminde firavun ve Mısır halkına karşı verdiği mücadelede ortaya çıkan on beladır. Bu çalışmada, Tevrat, Talmud ve Midraşik edebiyatta geçen bu on belanın tarihsel ve teolojik arka planı; bu musibetlerin Mısır toplumundaki etkileri ve İsrailoğullarının Mısır'dan çıkışının tarihsel doğruluğu, teolojik ve sosyokültürel açılarından Mısır toplumu üzerindeki yansımaları ele alınarak incelenmiştir. On belaya ilişkin daha önce yapılan çalışmaların çoğunluğu, Y. Çelik (2007) gibi bela ve musibet kavramlarının etimolojik kökeni ya da G. Ağırkaya (2020) ve İ. Yıldız (2020) gibi psikolojik tahlil üzerine yoğunlaşmış; H. Yakar (2019) gibi musibetleri tefsir kaynakları ve bilimsel veriler açısından değerlendirmiştir. Yabancı kaynaklara baktığımızda, Sivertsen (2009) ve Friedman (2015) gibi yazarların belalara odaklandığı, fakat belaların her zaman bilimsel olarak gerçekliğini ön plana çıkardığı ya da Grossman (2014) gibi belaların ele alınış sırası üzerinde durduğu görülmektedir. İsrailoğullarını esaretten kurtaran on belanın incelenmesi ve bağlamının yorumlanması açısından çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu kapsamda, on belanın Mısır halkı üzerindeki etkilerinin, Tevrat, Talmud, Midraşik edebiyat ve bilimsel eksende bir incelemeye tabi tutulması; teolojik anlam derinliği, on belayla gelen dini ve sosyal etkileşim, İsrailoğullarının belaya bakış açısı ve firavunun yaklaşımı literatüre önemli bir katkı sağlayacaktır. On bela anlatısı, Tevrat'taki şekliyle hem tarihsel hem de teolojik açıdan önemli bir olayı temsil etmektedir. Talmud ve Midraşik edebiyatta ise on bela dizisi, sadece dini bir anlam taşımamakta, aynı zamanda Mısır'daki toplumsal yapıyı, ekonomiyi ve firavunun inanç sistemini İsrailoğulları lehine dönüştürdüğünü göstermektedir. Bu çalışmada, on belanın İsrailoğullarının özgür kalmasını nasıl şekillendirdiği; halkın dini inançları ve toplumsal yapıları üzerindeki etkilerinin anlaşılması amaçlanmış ve ayrıca

bu olayların İsrailoğullarının özgürlük mücadelesi ve dini kimliğinin şekillenmesindeki rolünün ortaya konulması hedeflenmiştir. Mısır halkı ve firavunun başına gelen on bela, sadece onlara verilen bir ceza ve İsrailoğulları için mükâfat değil, aynı zamanda toplumsal yapıyı, Mısır ekonomisini ve iktidar mücadelesini derinden sarsan olaylar zinciridir. Bu felaketler, Mısır halkının dini inançlarını sorgulamasını sağladığı kadar, firavunun gücünü ve otoritesini, özellikle de ilahlık iddiasını sorgulamalarını da sağlamıştır. On bela, İsrailoğulları için bir özgürlük simgesi olmuş ve onların dini kimliklerini pekiştirmede önemli bir etken olmuştur. Mısır'daki felaketler, dönemin dinamiklerini etkileyerek, firavun ve İsrailoğullarının Tanrı'ya olan bakışını değiştirmiştir. Bu hipotezler, Tevrat'taki on belanın sadece firavun ve Mısır halkı için dini bir olay olarak değil, aynı zamanda İsrailoğullarının toplumsal ve kültürel bir dönüşümünü yansıttığını göstermektedir. Bu çerçevede, on bela ile ilgili kavramsal literatür taraması ve İsrailoğullarının özgürlük mücadelesinin nasıl gerçekleştiği üzerinde sosyokültürel bir analiz yapılmıştır. Öte yandan, on belanın teolojik değerlendirilmesi de incelenmiştir.

Tevrat'ta Mısır halkının başına gelen on belaya geçmeden önce, “bela” ve “musibet” kavramlarına değinmek yararlı olacaktır. Bela, Türkçeye Arapçadan geçmiş bir kelime olup sözlükte mana olarak “afet, musibet, felâket ve ceza” olarak ifade edilmiştir (Parlatır, 2006: 176). Arapça kökenli olan “bela” kelimesi (Ağırkaya, 2020: 33). Arap lisanında “güç bir durum veya sakıncalı olaylar” manalarında kullanılmaktadır (Çelik, 2007: 162). Bela, hayırda veya şerde olabilir (İbn Manzur, 1994: 14: 83-85). Ayrıca “bir durumun iyiliğini ya da kötülüğünü imtihan etmek” manasına gelmektedir (Kara, 1998: 34-35). Râgıb İsfahâni, bela kavramının “sınanma” manasına geleceğini ifade etmektedir (2022: 168-172). Yahudi metinlerinde ise “bela” kelimesi “felaket, afet ve musibet” manalarında kullanılan bir terimdir. Örneğin, Yeşaya Kitabı'nda İbranice “עָלָה” bela kavramı felaket anlamında kullanılmıştır. “Bu bela her geldiğinde sizi süpürüp götürecektir. Her gün, gece gündüz gelecek. Bu bildiriye anlayan dehşete kapılacak” (Yeşaya 28: 19). Özetle, bela kelimesi farklı anlamlarda kullanılmakla beraber asıl manası insanoğlunun sınanmasıdır. “Musibet” kelimesi de yine Türkçeye Arapçadan geçmiş bir kavram olup sözlükte “kötülük” manasına gelmektedir (Parlatır, 2006: 1138). Arapçada “musibet” kavramı “sıkıntılı durum ve felaket” manalarını ihtiva etmektedir (Musahan, 2016: 130). Arap lisanında, üstten alta inen her durum için (Çağrı, 2006: 255-256) hem maddi hem manevi yok olma manalarında kullanılmaktadır (Genç, 2019: 5). Ayrıca, musibet insani irade dışında meydana gelen durumlarla özdeşleşmiştir (Çevik, 2020: 274).

Cürcani'nin Tarifat kitabında musibet kelimesi ölüm ile eş anlamda kullanılmıştır (Cürcani, 1997: 213). Bununla birlikte, insanoğlunun başına gelen büyük sıkıntılar ve meşakkatli durumlar için de anlam bulmuştur (Yıldız, 2020: 68). Yahudi metinlerinde ise “musibet” kelimesi, İbranice “tsarah” kelimesiyle “צרה” şeklinde ifade edilmektedir. Mezmurlar Kitabı'ndaki “Sonra azaldılar, alçaldılar, baskı, sıkıntı ve acı yüzünden” ifadesinin İngilizcesindeki “affliction” kelimesi, İbranicedeki “tsarah” olarak kullanılmaktadır (Mezmurlar 107: 39). Bu bağlamda, musibet kelimesi birçok anlam için kullanılsa da, şahsın iradesi dışında gerçekleşen ve onu sınamaya yarayan durumlardır.

1. Tevrat'a Göre On Bela

Yahudi literatüründe Musa, en büyük peygamber olarak anılmakta ve ayrıca İsrailoğullarını firavunun zulmünden kurtardığı için ona ayrı bir önem atfedilmektedir. Musa, hayatının 40. yılında Tanrı ya da Cebrail ona seslenerek peygamberlik vazifesini bildirmiş ve İsrailoğullarını firavunun esaretinden kurtarmakla görevlendirmiştir (Harman, 2022: 207-213). Tanrı, Musa ve Harun'a; firavuna gidip İsrailoğullarını salıvermesini istemelerini söylemiştir (Çıkış 7: 2). Ancak firavun onları dinlememiş ve İsrailoğullarının çıkışına müsaade etmemiştir (Çıkış 7: 4). Bu restleşme sonrası Tanrı, Mısır'ı on bela ile vurmuştur. On bela, Tevrat'ta aktarılan şekliyle Nil'in kana dönüşmesi, kurbağa istilası, bit, sinek, hayvanların hastalığı, çıban, dolu, fırtına, çekirge, karanlık ve ilk doğanların ölümü şeklinde sıralanmaktadır. Bu sebeple literatüre on bela olarak girmiştir. On belanın sıralanması, bela anlatısının klasik olarak ilk doğanların ölümüyle sonlanan 3-3-3-1 biçimindeki üçlü bela ve üç parça modelidir (URL-8). Böyle bir modellemenin dayanağı aslında, belaların gelmeden önce Tanrı tarafından uyarı verilip verilmemesinden kaynaklanmaktadır. Örneğin, ilk iki belada Tanrı uyarıda bulunurken, üçüncü belada uyarıda bulunmamıştır. Bu durum, kalan üçlü modellerde de baş gösterdiği için böyle bir grüplama üzerinde durulmuştur.

On bela üzerine yapılan araştırmalarda, bu belalara yapısal ve metinsel açıdan 3-3-3-1 şeklinde doğru bir yaklaşım benimsenmiş olsa da, böyle bir teorinin kendi içinde farklı sorunları içerebileceği düşünülmektedir. En önemli sorunlardan biri, dolu ve fırtına belası ile çekirge istilasının anormal durumu anlatmadaki yetersizliğidir. Bu sebeple bazı çalışmalar belaları 7-3 şeklinde iki parçaya ayırmaktadır. Bu model sayesinde anlatıların farklı yönlerine açıklık getirilerek, iki yapısal ancak farklı olan paradigmanın tek bir bölümde birlikte olabileceği anlaşılmaktadır. Bu taksimde belalar iki bölüm şeklinde ifade edilmektedir. Dolu ve fırtınayla biten yedi bela, Mısırlılar ve

krallarını sindirmek için; kalan üç bela ise Yahudilerin inançlarına yönelik verilmiştir (Grossman, 2014: 588). Bazı araştırmalar bu durumu iki ünite şeklinde 5-5 olarak sınıflandırmıştır. İlk ünite salgın hastalık, ikinci ünite ise ilk doğanların ölümü şeklinde kendi bölümlerini temsil etmektedir (Farsi, 2008: 92). Bu modellemedeki ilk beş belada aslında Tanrı, Mısır'ı çoktan dize getirmiştir. Ancak bundan sonra devam eden beş beladaki amaç, firavunun İsrailoğullarını serbest bırakması için ikna değil, kendi görkemini ortaya çıkarması olduğu düşünüldüğünden, ikili ünite modellemesi ileri sürülmüştür. Öte yandan ilk beş belada firavunun kalbi kendiliğinden katyken, sonraki beş belada Tanrı tarafından katılaştırıldığı için bu durum beşli ünite modelini destekler niteliktedir (URL-1). Tevrat ise herhangi bir sınıflandırma içine girmemiştir. Sınıflandırmalardan hangisi kabul edilirse edilsin, her grupta üç ve üçün katları olan belaların, yani bit, çıban, karanlık belalarının birlikte etki gösterdiği düşünülmektedir (Farsi, 2008: 97). Başka bir ifadeyle, bit musibetinde karanlık ve çıban; çıban musibetinde bit ve karanlık; karanlık musibetinde çıban ve bit belaları sarmal bir etki göstermiştir. Üçlü sarmal yapı biçiminde 3-6-9 numaralı belaların iç içe geçmesiyle etki gösterdiği şeklineki İbranice isimleriyle -Latin harfleri şeklinde- uyumu aşağıda verilmiştir.

H o Ş e H
o e i
Ş e H i N
e i i
H i N i M

On bela Mısır, tanrı ve tanrıçalarına karşı birer musibet olarak görülmektedir. Bu düşünceye göre, Nil'in kana dönüşmesi, su ve yaşam tanrısı Khnum'a, Nil tanrısı Hapi'ye ya da kanı Nil şeklinde olduğu düşünülen Osiris'e yöneliktir. Çünkü eski zamanlardan beri tanrıların büyük bir bölümü, Nil Nehri'nin verimliliği konusunda söz sahibi olarak görülmektedir. Khnum'a, Nil Nehri'nin hem koruyucusu hem de kaynağı olması nedeniyle büyük tanrı olarak inanılmış; diğer yandan Osiris ise bu olayların yeraltı düzenini sağlayan bir güç olarak anılmıştır. Ayrıca Mısır'ı bir insan gibi düşünüp onun kan dolaşımı olduğuna ve bunu sağlayanın Hapi'nin dinamizmi ve özü olduğu düşünülmüştür. Bu nedenlerden dolayı, Nil'in kana dönüşmesi bu tanrılara set olarak algılanmıştır. Kurbağa istilası, doğum tanrıçası Heket'e karşılık gelmektedir. Çünkü Mısır kültüründe kurbağalar, yaygın olarak yaşayan ve çok olmalarından dolayı bolluğu temsil eden varlıklardır. Bu nedenle Tanrı Heket, kurbağa şeklinde tasvir edilmiş ve doğurganlıkla ilişkilendirilmiştir.

Kurbağa aracılığıyla verilen bela, Mısır halkının Tanrı Heket'e olan inancını sarsmıştır. Bit belasının hangi tanrıya karşılık geldiği açık değildir; ancak Mısırlıların toprağın bereketi olarak adlandırdığı Geb'e yönelik olduğu düşünülmektedir. Sinek belasının Tanrı Uatchit'in tezahürüne karşılık geldiği ifade edilmektedir. Hayvanların ölümü, inek şeklinde düşünülen Tanrıça Hathor'a veya boğa biçimindeki Apis'e karşılık gelmektedir. Ayrıca Mısır'da insanlar tarafından özel bir şekilde korunan ve önem atfedilen Apis'e; diğer yandan aşkın, mutluluğun tanrıçası ve firavunu emziren bir hayvan olarak nitelendirilen Hathor'a karşı bir saldırı olarak görülmektedir. Çıban belası, Mısır mitolojisinde hastalıkların tanrıçası olduğuna inanılan Sekhmet'e karşı meydan okuma olarak görülmektedir. Dolu ve çekirge istilası ya göksel durumlarda ortaya çıkan Seth'e ya keten ve kumaş işleriyle uğraşan Tanrıça İsis'e ya da tarım ürünlerini koruyan Min'e yöneliktir. Öte yandan, Mısır'da mahsullerle ilişkili birçok tanrı olduğundan, ayrıca tahıl tanrısı Nepri, mahsul tanrıçası Ermutet ve bereket tanrıçası Thermuthis'e karşılık verilmiş olduğu da ifade edilmektedir. Karanlık belası, firavuna karşı doğrudan bir saldırı olarak görülmüştür. Çünkü firavun, güneş tanrısı olan Ra'nın yeryüzündeki temsilcisi olarak kabul edildiğinden, karanlık belasının Tanrı Ra'ya karşılık geldiği söylenebilir. İlk doğanların ölümü belasının ise firavunu koruyan, yargıç şeklinde temsil edilen Osiris ve Mısır'ın tüm tanrılarına yönelik olduğu düşünülmektedir. Çünkü bu bela vuku bulduğu zaman, Mısır tanrılarının güçsüzlüğü ortaya çıkmıştır (Jaroslav, 1951: 23-25; URL-2). On bela anlatısı, aslında Tanrı'nın rastgele gerçekleşmiş eylemleri değil, Mısır halkının İsrailoğullarına karşı işledikleri suçlara verilen tepkiler olarak algılanmıştır. Mid-rash Tanchuma, belaların doğrudan Mısır halkının günahlarına ve firavunun kibirli tavırlarına karşı Tanrı'nın gücünü göstermesi olarak düşünülmektedir (Vaera 14: 1-3).

Tanrı'nın gücünü sergilediği belaların her birinin süresi ortalama bir ay olarak öngörülmektedir. Her musibet gelmeden önceki ilk üç hafta, firavunun uyarılma süreciyle geçmekte ve bu sayede Yahudileri özgür bırakma yönünde çabalar olduğu düşünülmektedir (Friedman, 2015: 12-13). Belaların toplam süresi 4-5 ay olarak ifade edilmiştir. Bu durumun sebebi şudur: Çıkış 7: 7'de Musa'nın 80 yaşında olduğu söylenmiş, ayrıca musibetler son bulduktan sonra Mısır'dan çıkıp Sayılar 32: 13'teki pasajlara göre 40 yıl çölde dolaşmışlardır. Bu 40 yılın ardından, Tesniye 34: 7'deki anlatıya göre Musa 120 yaşında vefat etmiştir. Bu verilen ifadelerden yola çıkarak musibetlerin bir yıldan az bir sürede meydana geldiği düşünülmektedir. Ayrıca üç musibetin ne kadar sürdüğü konusunda Tevrat'taki ifadeler nettir. İlk bela Çıkış 7:

25'te 7 gün, dokuzuncu bela Çıkış 10: 22'de 3 gün, onuncu bela ise Çıkış 11: 4'te anlatıya göre sadece bir gece sürmüştür. Bu sebeple ortalama olarak belalar 4 gün varsayılarak toplam 40 güne ulaşılmıştır (URL-3). Ancak Tevrat, belaların tarihi hakkında net bilgi vermediğinden, Fısh Bayramı ile bağlantılı olarak belaların mart sonu ile nisan başı arasında sona erdiği düşünülmektedir. Çıkış'tan Süleyman'ın kral olmasına kadar geçen süre dikkate alındığında, tarih ortalama M.Ö. 1446 olarak belirlenmektedir. Kilise tarihçisi Eusebius Pamphili tarafından da bu görüş desteklenmektedir. Öte yandan, Antik Mısır'daki Ipuwer Papirüsü, belaların yaklaşık M.Ö. 1400 civarında gerçekleştiğini işaret etmektedir (Winlock, 1922: 225; Mortlock, 2019: 22). Tevrat'ta aktarılan şekliyle Tanrı, Musa ve Harun'dan firavuna gidip Yahudileri özgür bırakmasını istemelerini söylemiştir (Çıkış 7: 2). Ayrıca Tanrı bu duruma karşı firavuna inatçılık hükmedeceğini; böylece gücünü göstereceğini ve firavunun Musa'nın sözlerini dinlemeyeceğini aktarmıştır (Çıkış 7: 3).

1.1. Kan (Dem)

Tevrat'taki anlatıya göre, Tanrı'nın, Musa ve firavunun mücadelesinde gönderdiği felaketlerden ilki, Nil'in kana dönüşmesidir (Çıkış 7: 14-25). Kan belasının altında yatan asıl neden olarak, firavun ve Mısır halkının, Nil nehri ni hayat verici bir Tanrı şeklinde algılamaları ve İsrailoğullarının çocuklarını Nil nehrinde öldürmeleri nedeniyle, bu bela ile sınındıkları düşünülmektedir (Farsi, 2008: 98). Tarım ve ekonomi gibi birçok alan, Nil sayesinde ayakta kaldığından, bu nehir, Mısır halkının cankurtaran simidi gibiydi ve Tanrı, kendisine yapılan itaatsizliği, bu dayanağı yerle bir ederek cezalandırdı (Friedman, 2015: 9). Kan belası sadece fiziksel olarak Mısır halkında bir musibet durumuna neden olmamış; belanın manevi olduğu kadar maddi bir yönü de ön plana çıkmıştır. Mısırlıların içtiği sular, İsrailoğullarından alınmıştır. Yahudiler, bu sayede ekonomik olarak refaha, Mısır halkı ise sefaletle sürüklenmiştir (Midrash BeChiddush, Pesach Haggadah, Magid, On Bela 7: 2; Midraş Tehillim 78: 6). Kan belasının bu yönü, Mısırlıların putperestliğine yönelik bir saldırı olarak değerlendirilebilir. Zira Tanrı, Mısır tanrıları üzerindeki gücünü bu belayla ortaya koymuştur (Midraş Tanchuma Buber, Vaera 14: 2). İlk bela olarak Nil nehrinin kana dönüşmesinin nedeni, Mısırlılar tarafından bir Tanrı olarak tapınılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çünkü Tanrı, bir halkı cezalandırmak için önce halkın tanrılarını cezalandırır (Gevurot Haşem 32: 8).

Mısır'da bütün durgun ve akarsular kana dönüşmüş; bütün su birikintileri bu durumdan etkilenmiştir (Yakar, 2019: 956-957). Firavun, büyücülerden benzer bir şey yapmalarını talep ettiğinde, bu durumu gerçekleştirmek

için İsrailoğullarından su almak zorunda kalmışlardır (Farsi, 2004: 2: 61-65; Babich, 2008: 63-64). Büyücüler bunu taklit etmeye çalışmış (Çıkış 7: 21), fakat büyücülerin yaptıkları, Harun'un yaptığıyla kıyaslanmayacak kadar basit kalmıştır. Çünkü Tanrı'nın eliyle Harun, Mısır şehrindeki bütün suları kana çevirmişken, büyücüler yalnızca küçük bir kova içerisindeki durgun sularda başarabilmişlerdir (Örs, 2012: 75). Bucailleizm -modern bilimi İslam ile bağdaştırma- hareketinin öncüsü Moris Bükey, bütün sular kana dönüşmüşse, büyücülerin hangi suları kana dönüştürdüğüne cevap aramıştır. Genel kabul, büyücülerin suyu, felaketin vurmadağı İsrailoğullarından temin ettiği; ancak Bucailleizm bunu kabul etmez. Tevrat'ın bölümleri arasında farklılık olduğundan yola çıkarak, metinlerin biri Yahvist (J) geleneğine, biri ise Ruhbani (P) geleneğine ait olduğunu, bu nedenle anlatılarda farklılık meydana geldiğini iddia etmiştir (Bucaille vd., 2003: 301-302). Kan olayı yedi gün sürmüş ve kan, tekrardan suya dönüşmüştür; ancak firavunun inatçılığı devam etmiş ve İsrailoğullarının gitmesine izin vermemiştir (Çıkış 7:22). Nil'in kana dönüşmesi, bilimsel olarak geçmişte birçok defa yaşanmıştır. Habeş platosundan akan tortullarla ya da Kızıl gel-git ismindeki fenomen vasıtasıyla, kimyasal bağlamda değerli, kırmızı renkli, zehirli olguların içe bükülerek patlaması sonucu meydana gelen bir felaket olduğu iddia edilmektedir (Friedman, 2015: 11).

1.2. Kurbağa (Tsifardeah)

Musa ile firavunun mücadelesinde Tanrı'nın gönderdiği musibetlerden ikincisi kurbağa belasıdır (Çıkış 8: 1-15). Yahudi din bilginlerine göre, Mısırlıların İsrailoğullarına "Bize kertenkeleler ve kurbağalar getirin, onlarla eğlenelim" şeklinde zulmetmelerinin kurbağa belasının ortaya çıkmasına neden olduğu düşünülmektedir (Farsi, 2008: 99). Mısır'daki kurbağa belasında hayvanların a priori bir çıkarım yaptıkları varsayılmıştır (Babil Talmud'u Pesahim 53b: 8). Bu sebeple bela başladığında ülkenin tamamı kurbağalarla dolup taşmış; hatta kurbağalar firavunun sarayına ve görevlilerin evlerine girmiştir (Yakar, 2019: 955-956). Mısır'da meydana gelen kurbağa belası rastgele oluşmuş bir durum değildir; Tanrı'nın firavunu alt etmek ve İsrailoğullarını özgür bırakmak için hesaplanmış bir mesele olarak görülmektedir. Midrash Tanchuma, bu konuyla ilgili şöyle bir anekdot paylaşmaktadır: "Kutsal Olan, kutsanmış olsun, kralların onlara vebaları getirirken kullandıkları askeri taktikleri izledi. Bir eyaletin halkı isyan ettiğinde, bir insan kralı onları çevrelemek için lejyonlarını gönderir. Önce su kaynaklarını kapatır. Halk tövbe ederse, iyi ve güzel; ama etmezse, onlara karşı gök gürültülü sesler yöneltilmesini emreder. Pişman olurlarsa, iyi; ama etmezlerse, onlara

ok atılmasını emreder. (Eylemlerinden) vazgeçerlerse, iyi ve güzel; ama etmezlerse, onlara barbarlar gönderir” (Bo 4: 1). Bu durum, Tanrı'nın firavun ve Mısır halkına karşı kullandığı askeri bir strateji olarak algılanmıştır. Kurbağa belası Tevrat'ta tekil olarak ifade edilmiştir. Bundan dolayı, aslında istiladan ziyade nehirden boyutu büyük tek bir kurbağanın çıktığı düşünülmektedir (Farsi, 2004: 2:64). On belanın tamamı bir bütün halinde ele alındığı için, kurbağa belasına tekil bir gözle bakılması gayet olağandır. Fakat bu durum, ele avuca sığmayan ütöpik bir anlatı ortaya çıkarmıştır. Kurbağa belası; bit, sinek, çekirge musibetlerinde olduğu gibi hayvanların çoklu istilasıdır.

Kurbağa istilasına karşı firavunun büyücüleri de benzerini yapmıştır (Çıkış 8: 7). Fakat bu kurbağalar, Musa'nın meydana getirdiğiyle uzaktan ya-kından alakası olmayan canlılardır. Ayrıca, büyücüler benzerini yaratsa bile ortadan kaldıramamıştır (Bucaille vd., 2003: 302; Örs, 2012: 75; URL-4). Bu olaydan anlaşılan mucize olan durum, benzerini yaratmak değil, yaratılanı ortadan kaldırmaktır. Büyücülerin yaratılanları ortadan kaldıramaması üzerine, firavun Musa'dan dua etmesini istemiş ve bela kalkınca İsrailoğullarını özgür bırakacağını söylemiştir (Çıkış 8: 8). Musa, Tanrı'ya dua etmiş; bu sayede kurbağalar uzaklaşmış ve ölmüştür (Çıkış 8: 12). İlk belada firavunun dua talebi olmazken, ikinci musibette Musa'dan Tanrı'ya yalvarmasını istemiştir (Brueggemann, 1995: 1; Farsi, 2004: 2: 64-69). Belanın son bulmasıyla rahatlayan firavun kibrine devam etmiş, İsrailoğullarının gitmesine izin vermemiştir (Çıkış 8: 15). Kurbağa belasının altında yatan bilimsel sebep olarak, ilk belada suyun kana dönüşmesiyle kurbağaların büyük stres yaşadığı öngörülmektedir. Bu duruma ilişkin, suda oluşan çiçeklenme nedeniyle balıkların öldüğü, ölü balıklardan beslenen kurbağaların hızla çoğaldığı ve bunun sonucunda hızlı bir popülasyon artışı gözlemlendiği; ayrıca kurbağaların hem gelişim hem de stres altında kalarak hızla sürü halinde yayılmaya başladığı ve böylece ikinci belanın ortaya çıktığı düşünülmektedir (Mortlock, 2019: 21-22; URL-5). Ayrıca birinci belada yaşanan balık ölümlerinin nehrin sorunsuz dengesini bozduğu da aşikârdır. Bu durum da kozmostan kaosa doğru sürüklenen bir nedensellik içinde meydana gelmiştir.

1.3. Bit (Kinim)

Tevrat'a göre Tanrı'nın, Musa ve firavun arasındaki çekişmede gönderdiği musibetlerden üçüncüsü bit belasıdır (Çıkış 8: 16-19). Mısırlıların, Yahudilerin ritüel temizlik uygulamalarını engelleyerek onları bitlenmeye maruz bırakmayı ve bu yolla fiziksel rahatsızlık yaşamalarını amaçladıkları ileri sürülmektedir. Bu bağlamda, Yahudilere yönelik bu baskının sonucunda, bit

salgını şeklinde tezahür eden belanın Mısır'ı vurduğu düşüncesi ortaya çıkmıştır (Farsi, 2008: 99). Tanrı'nın Mısırlılara gönderdiği bitler, sıradan canlılardan değil, olağan dışı boyut ve çeşitlilikteki varlıklar olarak algılanmaktadır. Tanrı'nın büyüklüğünü ve bu belanın ilahi bir müdahale olduğunu göstermek amacıyla, Mısırlılar üzerinde acı verici bir etki bırakarak olağan ölçülerden sapacak şekilde yaratıldığı düşünülmektedir. Bit belası için on dört farklı türden bahsedilmektedir. Bu türlerin her birinin Mısırlılara, sıradan bir doğal olayla değil, ilahi bir güçle karşı karşıya olduklarını hatırlatmak için gönderildiği vurgulanmaktadır. En küçüğünün bir tavuk yumurtası, en büyüğünün ise bir kaz yumurtası kadar olduğu belirtilir; bu, belanın yalnızca Mısırlılar üzerinde fiziksel acı yaratmakla kalmayıp, aynı zamanda onların alışılmış düşünce kalıplarını da sarsmayı amaçladığına işaret etmektedir. Tanrı'nın kudretinin Mısırlılara yalnızca fiziksel değil, zihinsel bir mesaj da verdiği ve bu mesajın doğaüstü bir sınırı aşan varlıklar aracılığıyla iletildiği vurgulanmaktadır. Bu durum, Tanrı'nın müdahalesini tanıma ve kabullenme sürecinin yalnızca bir olayın sonucuna değil, olayın olağan dışı niteliğine dayandığını ortaya koyar (Midrash BeChiddush Pesach Haggadah, Magid, On Bela 9: 2).

Bit belası gelmeden önce Tanrı, firavuna herhangi bir uyarıda bulunmamıştır. İlk iki bela ikaz niteliğinde gerçekleştiğinden, bu belada herhangi bir uyarı verilmemiştir (Grossman, 2014: 588). Ayrıca firavunun büyücüleri de benzer şeyler ortaya koymaya çalışmış ancak başaramamışlardır. Bundan dolayı, bu defa yok etmek için uğraşmış ancak bunu da yapamamışlardır (Farsi, 2004: 2: 68-69; URL-6). Firavunun büyücüleri, şeytani güçlerin sınırlarının farkına varmış ve Tanrı'nın mutlak kudretini kabul etmişlerdir. Bu durum, büyücülerin ve şeytani güçlerin sınırlarına dair bir örnek sunmaktadır. Büyücülerin ancak sınırlı bir yaratma kapasitesine sahip olduğunu göstermektedir; örneğin, arpa tanesinden daha küçük varlıkları yaratmaları mümkün görülmemiştir. Bu sınırlama, büyüsel güçlerin Tanrı'nın yaratıcı gücüyle kıyaslanamayacak kadar yetersiz olduğunu göstermektedir (Babil Talmud'u Sanhedrin 67b: 15). Bit belası, firavunun büyücüleri tarafından taklit edilmeyen bir istisna olarak görülmektedir (Noegel, 2017: 172). Büyücülerin çaresiz kaldığı bu belada, firavun kibrini sürdürmüş ve Yahudilerin gitmesine müsaade etmemiştir (Çıkış 8: 20-32).

Bitlerin "pedoux" adı verilen siyah tozdan türediği, "puce" denilen diğer bitlerin ise insan teri gibi biyolojik kaynaklardan ortaya çıktığı belirtilmektedir. Belaların doğal olaylarla veya çevresel kaynaklarla ilişkili görülmesi, dönemin salgın ve felaketlere dair anlayışını yansıtmaktadır. Buna göre, her

bir bela kendine özgü bir kaynaktan gelmektedir (Bekhor Şor, Çıkış 8: 12: 2). Bit musibetinin bilimsel açıklaması yapılırken, kurak ve tozlu Mısır arazisine yağışın düşmesi nedeniyle bitlerin hayat bulduğu şeklinde bir yoruma gidilmektedir (Wotton, 2007: 4). Ayrıca Nil Nehri'nin kan rengine dönüşmesinde ki kurbağaların nehirde çıkmasıyla bu durumun ekosistemdeki boşluğu meydana getirdiği ve bu sayede bitlerin meydana geldiği ileri sürülmektedir (URL-5). Diğer taraftan, dönemin hijyen şartları ve Mısır'a can veren Nil Nehri gibi bir su kaynağının da kana dönüştüğü düşünülürken, bit salgını kaçınılmaz bir sonudur.

1.4. Sinek (Arov)

Tevrat'a göre, Musa-firavun mücadelesinde gönderilen dördüncü afet sinek belasıdır (Çıkış 8: 16-19). Sinek musibetinden sonra gerçekleşen durum, Yaratılış 1: 28'de insanoğluna bahşedilen Tanrı'nın ilahi kudretinin tecellisinin, tam tersi olarak yorumlanmıştır. Yaratılış 1: 28'de Tanrı, insanoğluna yaratıkların üzerinde egemen olmasını söylemiş, ancak durum böyle olmamıştır (Zevit, 1976: 203-204). Bu belanın, Mısırlıların eğlence işlerini düzenlemek için İsrailoğullarından yırtıcı hayvan türleri getirmelerini istemeleri ve Yahudilere birlikte kötülük yapmak için kendi aralarında barış ilan etmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Yahudilerden küçük bir grup bu belayı yırtıcı hayvanlar şeklinde ifade etse de çoğunluk sinek şeklinde aktarmaktadır (Farsi, 2004: 2: 71). Çünkü sinek belasının İbrani dilinde karşılığı olan "arov" sözcüğü, karışım manasına gelmektedir. Karışımla kastedilen, namus kavramını yitiren Mısır'da aynı kadının pek çok erkekle birlikte olması nedeniyle ailelerin birbirine karışmış olmasıdır; hangi çocuğun babasının kim olduğunun belirlenememesidir. Bu bela da bu yüzden verilmiştir (Farsi, 2008: 99; Friedman, 2015: 12-13). Sinek belasında, Tanrı, firavun tarafından Yahudilere verilen bölge Goşen'i ayrı tutacağını iletmıştır (Çıkış 8: 22). Ancak belanın Goşen dışındaki İsrailoğullarına da bulaşmadığı düşünülmektedir. Ayrıca sinek musibeti, belalar arasında en şiddetlisi olarak ifade edilmektedir (Farsi, 2004: 2: 70). Böyle bir ifadenin sebebi, sineklerin bulaşıcı hastalıkların taşıyıcısı olması ve bela kalktığında bile etkilerinin devam edeceğidir.

Şiddetli bela karşısında firavunda ilk defa kırılma işareti görülmüş ve bu durum karşısında taktik değiştirerek İsrailoğullarının kurban sunusu yapmalarına izin vermiştir (Çıkış 8: 25). Firavun'un bu düşüncesi, Yahudi âlimlerine göre de tutarsızlık ifade etmektedir. Çünkü Mısır halkı için kutsal kabul edilen hayvanlar, İsrailoğulları tarafından kurban edilmesi mantık dışı olarak görülmektedir (Bucaille vd., 2003: 30; Farsi, 2004: 2: 71-73; Örs, 2012: 75-

76). Bela son bulduğu vakit firavun, inatçılığını sürdürmüş ve İsrailoğullarının gitmesine izin vermemiştir (Çıkış 8: 32). Ayrıca sinek musibetinin, bilimsel olarak, daha önceki belada meydana gelen kurbağaların nehirden göç etmesiyle gözlem ve kontrol mekanizmasına sahip olan böceklerin artması sonucunda meydana geldiği düşünülmektedir (URL-5). Bela sinek olarak değerlendirildiğinde, bu türlerin Nil Nehri gibi su kaynaklarının çevresinde üremesi ve çoğalması, doğal ekolojik döngü gereği kaçınılmazdır. Bela, hayvanlardan oluşan bir karışım olarak göz önünde bulundurulsa da hangi hayvan türlerinin bu istilaya katıldığı belli değildir. Kaç tür hayvan olduğu bilinmediğinden, sebebi de tam olarak saptanamaz; fakat belli nedenler hayvanları bir araya getirmiş olabilir.

1.5. Hayvanların Ölümü (Dever)

Tevrat'taki anlatıya göre, Musa ve firavun arasındaki mücadelede Tanrı'nın hükmettiği belalardan beşincisi hayvan hastalığıdır (Çıkış 9: 1-7). Mısır halkının Yahudileri zorlaması ve onlara hayvancılık yaptırması nedeniyle bu belaya uğradığı düşünülmektedir (Farsi, 2008: 100). Hayvan hastalığı belasında, Yahudilerin hayvanları hariç diğer hayvanların tamamı ölmüştür (Çıkış 9: 6). Burada cevaplanması gereken soru şudur: Bütün hayvanların öldüğü söylenmesine rağmen Tevrat'ta ilerleyen pasajlarda hayvanlardan nasıl bahsedilmiştir? Bu sorunun muhtemel cevaplarından biri, dışarıdan satın alınan yeni hayvanlarla ülkenin hayvan rezervinin yenilediği olabilir (Geisler & Howe, 1992: 73-74). Diğer bir ihtimal ise "Tüm hayvanlar öldü" denirken kesretten kinaye yapıldığı, yani çok sayıda hayvanın öldüğü anlatılmak istenmiş olmasıdır.

Hayvanların ölümü belası o kadar şiddetlenmiştir ki kimse kendini güvende hissetmemiştir. Yedidiah Tiah Weil, 18. yüzyıldan kalma Alman Haggadah'ında, vahşi hayvanların çatılara delikler açtığını ve yırtıcı kuşların Mısırlıların evlerine girdiğini betimlemektedir (Pesach Haggadah, Magid, On Bela 10: 1'de Marbeh Lesaper). Hayvanların ölümü belası, sıradan bir olay olmayıp, firavun ve Mısır halkına karşı ilahi bir ceza olarak değerlendirilmektedir (Şemot Rabbah 11: 3). Bu belanın sona ermesi de en az bela kadar mucizevi bir şekilde gerçekleşmiştir (Yahudilerin Efsaneleri 2: 4: 304). Ortaçağ Yahudi yorumcusu Rabbeinu Bahya'ya göre, hayvanların bela sona erdiğinde ölmediğini ve Tanrı'nın Mısırlıların leşlerinden yararlanmalarını istediğini aktarmaktadır. Bahya'ya göre, hayvanların hayatta kalması, bu ilahi cezanın yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda Mısırlılara yönelik maddi bir kayıp yaratacak şekilde planlandığını vurgulamaktadır (Şemot 8: 27: 1).

Bela son bulduğu vakit firavun kibrine devam etmiş ve İsrailoğullarının gitmesine müsaade etmemiştir (Çıkış 9: 7). Diğer yandan Hıristiyan âlimler, tarih olarak en eski ve Yahvist metinlerde yer bulan belanın sadece hayvanların ölümü olduğunu söylemekte, ayrıca Hıristiyan teologlarına göre bu belanın kendi içinde bazı tutarsızlıklar barındırdığını belirtmektedirler. Teologlar bu belada yer bulan develerin, bu olaydan çok sonra Roma'nın Orta Doğu'yu işgalinde evcilleştirilmesi nedeniyle tezat oluşturduğunu düşünmektedir (Bucaille vd, 2003: 302-303). Fakat devenin sadece evcilleştirilerek kullanıldığından yola çıkarak bu yorum yapılmıştır. Oysa develerin evcilleştirilmeden sadece dini ritüel olarak kullanmak için elde tutulduğu da düşünülebilir.

Hayvan hastalığı belası, bilimsel olarak 1. Dünya Savaşı'nda kitlesel silah olarak da kullanılan hayvanlarda enfekte olan Ruam¹ hastalığına benzetilmiştir (URL-5; URL-7). Hayvan hastalıkları, dünya genelinde çeşitli dönemlerde görülebilmektedir. Nil'in kana dönüşmesi ile temiz su ihtiyacının karşılanmaması sonucu bakteri oluşumu, sinek belası ile bölgeye çok sayıda hayvan girmesi sonucunda yetersiz beslenme, doğanın değişmesi ile hayvanlardaki stres artışı ve bazı parazitlerin etkisi ile hayvanların sağlığının olumsuz etkilenmesi, hayvan hastalığının meydana gelmesi için yeterli sebeplerdir.

1.6. Çıban (Şhin)

Musa ile firavunun mücadelesinde Tanrı tarafından gönderildiği bildirilen altıncı bela, Tevrat'a göre çıbandır (Çıkış 9: 8-12). Mısırlıların Yahudilere şiddetli bir şekilde zulmetmeleri ve dövdükleri bu kişilerin yaralarının iyileşmesine izin vermemeleri nedeniyle, çıban belasının Mısırlılar üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir (Farsi, 2008: 100). Çıbanlar, bazılarında göre deri kabarcıkları, bazılarında göre ise açık yaralara dönüşen frengi şeklinde meydana gelmiştir (Farsi, 2004:2: 74-75; Mazokopakis & Karagiannis, 2019: 310-313). Mısırlıların diğer halklardan kendilerini üstün görme anlayışı, kültürel ve dini kimliklerini pekiştiren bir tutumdur. Zorluklarla, özellikle çıban belasıyla karşılaştıklarında, bu üstünlük düşüncesi, kendi kutsal figürlerine ve inançlarına daha sıkı sarılmalarına yol açarak, inançsızlık ve dışsal tehditlere karşı bir tepki oluşturmuştur (Zevit, 1976: 207-209). Çıban belası, tüm vücutta acı veren bir ülserle sebep olmuş ve aynı anda iltihaplı kabarcıklarla dolu şişlikler meydana getirmiştir. Bu belada meydana gelen ülser ve ilti-

¹ Ruam hastalığı; eşek, at benzeri tek tırnaklı hayvanlardan bulaşan ve adı burkholderia mallei olan bir bakterinin sebep olduğu iltihap hastalığıdır (Torba, 2020: 354).

hap, yoğun ağrıya ve fiziksel olduğu kadar ruhsal acıya da neden olmuştur (Musa'nın Hayatı Üzerine, Kitap I 22: 2). Çıban belasının hem içeriden hem dışarıdan kuru, ancak dışarıdan nemli gözükten frengi şeklinde olduğu düşünülmektedir (Babil Talmud'u Behorot 41a: 10).

Üstünlük duygusuna taban tabana zıt olarak ortaya çıkan çıbanlar karşısında büyücüler bile çaresiz kalmış, onların bedenlerinde de iri çıbanlar çıkmış ve firavun bu durum karşısında çok korkmuştur (Çıkış 9: 11). Tevrat'a göre, büyücüler bu belayı da taklit edememişlerdir. Zira bu çıbanlar kendilerinde de çıkmıştır (Yakar, 2019: 955). Her defasında kendi büyücülerinin yaptıklarıyla kibirlenen firavunun, bu defa duygusal olarak çöktüğü düşünülmektedir. İçinde bulunduğu bu çöküntü durumu ve üzüntüsü, gerçek bir pişmanlıktan ziyade, çaresiz kalmasından kaynaklanmaktadır (Farsi, 2004: 2: 74-75). Çöküntü durumundaki insan karar alırken genellikle olaylara duygusal yaklaşmaktadır. Firavunda da bu durum gerçekleşmiş ve içsel güç ve düşünce kalıpları onu istemediği bir karar almaya zorlayacağından, Tanrı firavunun iradesine müdahalede bulunmuştur. Bunun sonucunda, firavun yine bildiğini okumuş ve Yahudileri özgür bırakmamıştır (Çıkış 9: 12). Hatta daha ileri giderek kibirini sürdürmüş ve Musa'dan dua bile talep etmemiştir. Firavunun bu rahat tavırlarından dolayı, çıban belasından etkilenip etkilenmediği bilinmemektedir (Bucaille vd., 2003: 303; Örs, 2012: 76).

Tanrı'nın firavunun kalbini yumuşatmadığı, aksine ona güç bahsettiği konusunda bazı yorumlar ortaya çıkmıştır. Firavun, İsrailoğullarını 400 yıl boyunca köleleştirdiği için, bu olay Tanrı tarafından firavunun inançsızlığına karşı bir ceza olarak görülmüş ve Tanrı, belalar yoluyla gücünü göstermiştir. Tanrı'nın firavunun kalbine müdahalesi aslında O'nun adaletsizliğinden ziyade adaleti tesis etmek olarak değerlendirilmektedir (Wilson, 1979: 18-36; Luther, 2022: 112-115). Bu durum her ne kadar özgür irade durumunu yansıtmamış olsa da, firavun başından beri aynı düşünce içindedir. Zaten onun yumuşamasına neden olan Tanrı'dır. Firavunun bu durumda belaların acısı yüzünden karar vermesi gerçeği yansıtmayacaktır. Tanrı'nın bu yolla görkemini ortaya koyması ise doğru değildir. Zira Tanrı daha önce kan, kurbağa, bit, sinek ve hayvan hastalığı belalarını göndererek doğaüstündeki egemen gücünü göstermiştir. Bilimsel olarak, çıban belası daha önce verilen musibetle ilişkilendirilerek, hayvanların ölümü belasında doğrudan temas yolu ile bulaştığı iddia edilmektedir (URL-5). Bazıları, firavun Ramses V'de dâhil o döneme ait mumyalarda rastlanan izlerden hareketle çıban belasını günümüzden 3000 yıl önce Mısır'ı etkileyen çiçek hastalığına benzetmişlerdir (Wertheim, 2017: 119-120).

1.7. Dolu ve Fırtına (Barad)

Tevrat'taki anlatıya göre, Tanrı'nın Musa ile firavunun çarpışmasında gönderdiği felaketlerden yedincisi dolu-fırtına musibetidir (Çıkış 9: 13-35). Mısırlılar, Yahudileri toprak ve tarla türü işlerde çalıştırıp karşılığında bir pay vermediklerinden, bu bela ile sınıandıkları düşünülmektedir (Farsi, 2008: 100). Tanrı, Musa'ya herkesin hayvanlarıyla birlikte içeri girmesini söylemiştir. Peki, herkes içeri girerse belanın ne anlamı kalacak? Bazılarına göre belanın amacı insanlara zarar vermekten ziyade firavunu sınamak olduğundan, herkes hayvanlarını içeri alırsa ve dışarıda hiç kimse kalmasa bile belanın amacına ulaştığı ifade edilmektedir. Musa'nın önceki belalarda halka herhangi bir uyarı yapma emri vermemiş olmasına rağmen, bu musibette halkına yardım etmesinin nedeni, insan hayatının korunmasına verdiği önemin bir yansıması olarak yorumlanmaktadır (Farsi, 2004: 2: 77-80; URL-6). Bu durum, Musa'nın liderlik anlayışının yalnızca dini sorumluluklarla değil, aynı zamanda insan yaşamını koruma amacına da dayandığını göstermektedir. Musa'nın bu tavrı, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde hayatta kalmanın kutsallığını ve korunması gereken bir değer olduğunu vurgular. Bu bağlamda, yardımının ardında ilahi bir sorumluluk ve insanlık onuruna duyulan derin bir saygı bulunmaktadır.

Dolu belası, Musa'nın ilahi müdahalede üstlendiği olağanüstü rolleri de vurgulamaktadır. Belada doluların Musa tarafından havada asılı tutulduğu ve daha sonra nasıl düştüğü açıklanmaktadır. Bela, Tanrı'nın iradesini yerine getiren Musa'nın özel konumunu gözler önüne sermektedir (Babil Talmud'u Berakot 54b: 3). Midrash Tanchuma, Tanrı'nın göksel mahkemesinin müdahalesi ve mahsullerin mucizevi korunması konusunda daha derin bir anlayış olarak yorumlamaktadır (Vaera 16: 2). Musa'nın dolu belası için asasını kaldırma eylemi yukarıdan gelen ilahi yargıyla ilişkilendirilmiştir. Dolunun yıkıcı etkisine rağmen, buğdayın mucizevi bir şekilde korunduğu ifade edilmektedir (Yahudilerin Efsaneleri 2: 4: 264). Mısır'da daha önceki dolu ve fırtınalardan farklı olarak benzeri görülmemiş yağışlar oluşmuş ve böylece dışarıdaki herkes harap duruma gelmiştir (Çıkış 9: 23-25). Bazı araştırmalar, Mısır'da dolunun nadiren belirli aralıklarla meydana geldiğini belirtmektedir. Fransız Mısır bilimci P. Montet, 1945'te ceviz büyüklüğünde dolu yağışını kaydetmiştir. Bu gözlemden yola çıkan uzmanlar, dolu olayının gerçek bir anlatıdan ziyade, yaşanan doğa olayının abartılı bir üslupla aktarıldığını öne sürmektedir (Bucaille vd., 2003: 303-304). Nadir gerçekleşen bir doğa olayının, dönem şartları düşünüldüğünde bela şeklinde yorumlanması çok şaşırtıcı

değildir; yalnızca bu durumun dolu belasını açıklayıp açıklamadığı ise şüphelidir.

Dolu belasında Goşen bölgesi bu durumdan etkilenmemiştir (Çıkış 9: 26). İki bölge arasında iklim farklılığı olmadığı düşünülünce, bu durum Tanrı'nın müdahalesi olarak yorumlanmıştır (Fretheim, 1991: 385; Farsi, 2004: 2: 77-80). Ancak Goşen bölgesinin Mısır'da sahil kenarında yer aldığı görülmekte, yani şiddetli bir hava olayı için zemin oluşturmamaktadır. Yükselen hava iç kesimlere sokuldukça, farklı topoğrafyalar ile karşılaşması sonucu yoğun yağış bırakması muhtemeldir. Mısır'da meydana gelen bir olayın Goşen'de meydana gelmemesi ise gayet olağandır.

Bela karşısında firavun aşırı derecede korkmuş ve Musa'dan dua etmesini istemiş, bela son bulduğu vakit Yahudileri özgür bırakacağını söylemiştir (Çıkış 9: 27-28). Musa, Tanrı'ya dua etmiş ve bela son bulmuştur (Çıkış 9: 33-34). Dolu ve fırtına belasının sona ermesi, firavunun pes etmesinden ziyade Tanrı'nın takdiri olarak yorumlanmıştır (Farsi, 2004: 78-83). Firavun, kendisini korkutan gök gürültüsünün kesildiğini görünce inat edip İsrailoğullarını salıvermemiştir (Çıkış 9: 35). Dolu ve fırtına belasının 3.500 yıl önce Santorini'de bulunan Akdeniz yanardağının patlamasıyla meydana geldiği bilimsel olarak ileri sürülmüştür (Sivertsen, 2009: 23-24). Patlamadan ortaya çıkan kül bulutları gök olayları ile birleşerek dolaylı yoldan bir yağış oluşturabilir. Dolaylı yoldan yağış düşünüldüğünde, doğal bir orman yangını ya da Mısır arazisindeki çöl tozlarının havaya karışması sonucu meydana geldiği daha mantıklıdır. Ayrıca bu türde bir yağış bölgesel bir ölçekte olacağı düşünüldüğünde, Goşen bölgesinin neden etkilenmediğine de açıklık getirir.

1.8. Çekirge (Arbeh)

Musa ile firavunun mücadelesinde gönderildiğinden bahsedilen belalardan sekizincisi Tevrat'a göre çekirgedir (Çıkış 10: 1-20). Bu belanın temel sebebinin Mısırlıların, Yahudileri tarlada çalıştırıp haksız bir şekilde ürünlerine el koymaları olduğu düşünülmektedir (Farsi, 2008: 101). Tanrı'nın emriyle ve Musa aracılığıyla ortaya çıkan bir doğu rüzgârı, çekirge istilasını başlatmıştır (Çıkış 10: 12-13). Çekirge belası başladığında Mısır'daki topraklar görünmez hale gelmiş ve tüm bitki örtüsü yok olmuştur (Çıkış 10: 15). Daha önceki belada zarar görmeyen ve ayakta kalan bitki örtüsü, çekirgeler yüzünden harap hale gelmiş; öte yandan, çekirgeler yalnızca ağaçlarla sınırlı kalmamış, ahşap olan her şeye zarar vermiş, insanların elindeki kaynak stokunu tüketmiş ve ölümlere neden olmuştur (Farsi, 2004: 2: 84-91; Debono, 2018: 38). Çekirgeler yeryüzünü kaplayıp toprağı görünmez hale getirmiş ve

ülkeyi karanlığa boğmuştur (Yakar, 2019: 953). Her ne kadar kaynaklarda belirtilmese de, çekirge salgınının yalnızca insanları değil, hayvanları da etkilediği muhtemeldir. Hayvanların besin kaynaklarını tüketerek ekosistemde denge bozukluğuna yol açması olasıdır.

Çekirge belası, Yahudi geleneğinde yalnızca bir felaket olarak değil, aynı zamanda Tanrı'nın halkını eğitme yöntemi olarak da görülmektedir (Mişna Ta'anit 3: 5). Çekirge bazen doğanın döngüsüyle ilişkilendirilen ve hasat dönemiyle bağlantılı bir figür olabilir. Çekirgeler, tarım toplumları için zarar verici olmakla birlikte, aynı zamanda doğanın bir parçası olarak dengeyi sağlama rolü de oynar. Bu nedenle, çekirgeyi sadece bir bela değil, doğanın bir unsuru olarak gören bir perspektif de vardır. Bu durum, bir anlamda Tanrı'nın doğadaki güçleri ve yaratıkları birer araç olarak kullanma şekliyle ilgilidir. Bu belada, firavun her zamankinden daha fazla korkmuş ve Tanrı'nın belayı kaldırması için Musa'dan dua etmesini istemiştir (Çıkış 10: 16-17). Firavunun bu korkulu durumu karşısında Musa, Tanrı'dan belayı kaldırmasını istemiştir. Rüzgâr sayesinde belaya sebep olan çekirgeler denize dökülmüştür. Bela kalktığında firavun rahatlamış ve Yahudilerin gitmesine izin vermemiştir (Çıkış 10: 20). Bilimsel olarak, çekirge belasının Akdeniz'de bulunan bir yanardağın püskürmesi sonucunda meydana geldiği düşünülmektedir. Püskürme sonrası sıcak ve kurak hale gelen hava olaylarının çekirgelerin üremelerini tetiklediği ileri sürülmüştür (Freewalt, 2013: 11-12). Mısır'daki iklim değişiklikleri göz önüne alındığında, çekirgelerin üreme potansiyelleri artmış ve sayı olarak çoğalan çekirgeler göç oluşturmuş olabilir.

1.9. Karanlık (Hoşeh)

Tevrat'ta anlatılan şekliyle, Tanrı'nın Musa ve firavunun mücadelesinde gönderdiği belalardan dokuzuncusu karanlıktır (Çıkış 10: 21-29). Karanlık belasının gelmesinin sebebi olarak Mısırlıların İsrailoğullarına yaptığı zulüm öne sürülmektedir. Öte yandan, bazı İsrailoğulları Mısırlıların yaptıkları zulüm ve haksızlıklara destek olduklarından, bu ceza bazı Yahudileri de kapsamaktadır. Zulme ses çıkarmayan veya zalimin yanında olan Yahudilerden bazıları için Tanrı, kimsenin görmeyeceği şekilde cezalandıracağını söylemiştir (Farsi, 2008: 101; Stackert, 2011: 668-671). Burada aklımıza gelen soru, Tanrı'nın neden kimsenin görmeyeceği ve ibret almayacağı bir ceza vermesidir. Tanrı'nın "kimsenin görmeyeceği şekilde" cezalandırmayı seçmesi, Yahudi geleneğinde genellikle adaletin Tanrı'ya ait olduğu ve insanın ceza takdirinin yalnızca Tanrı'ya bırakıldığı anlayışıyla ilişkilidir. Bu tür bir ceza, görünür ve toplumsal cezaların ötesinde, bireysel bir sorumluluk ve içsel bir değerlendirme sürecine işaret eder. Zulme ses çıkarmayan veya

zâlimin yanında olan kişilerin cezalandırılması, toplumsal düzeydeki haksızlıkların önüne geçilmesi ve insanın kendi vicdaniyla yüzleşmesi için Tanrı tarafından özel bir şekilde yapılır.

Tanrı'nın hem Mısırlılara hem de zalimin yanında olan Yahudilere gönderdiği karanlık musibeti, üçüncü ve altıncı belada olduğu gibi üçlü ünitenin sonuncusu olduğu için bu belada herhangi bir uyarı yapılmamıştır (Farsi, 2004: 2: 90-91; URL-8). Bela gerçekleştiğinde havada yoğunluğun arttığı ve zifiri bir karanlığın meydana geldiği düşünülmektedir. Bazıları karanlığın gökten, bazıları ise yerden geldiğini öne sürmüştür (Midrash Tanchuma, Bo 2: 1). Yoğun ve zifiri karanlık belası nedeniyle hiçbir Mısırlı hareket imkânı bulamamış; ayrıca bu beladan zalim olan Yahudiler de etkilenmiştir (Çıkış 10:23). Karanlık belası ve hareketsizlik yüzünden nüfusun çoğunun öldüğü iddia edilmektedir (Bucaille vd., 2003: 305). Bela sırasındaki karanlık, zâlim oldukları için belaya maruz kalan bazı İsrailoğullarının ölümünü gizlemiş ve Mısırlıların bu ölümlere sevinmesini de engellemiştir (Mekhilta DeRabbi Yishmael, Tractate Pischa 12: 32).

Karanlık belası, sadece fiziksel bir olgu değil, aynı zamanda Mısırlıların Tanrı'nın otoritesini kabul etmeyi reddetmeleri nedeniyle ağır bir ilahi ceza olarak algılanmaktadır. Bu nedenle Midrash Tanchuma, karanlık belasının ilahi kökenini ve hizmet eden meleklerin karanlığı yoğunlaştırmadaki rollerini öne sürmektedir (Buber, Bo 1: 1). Böyle ilahi bir bela karşısında bu defa firavun, her ne kadar gitmelerine izin verse de İsrailoğullarına ait hayvanları elinde tutmuştur (Çıkış 10:24). Firavunun buradaki durumu taktiksel bir yaklaşım olarak değerlendirilmiştir. Çünkü tamamen gitmelerine olumsuz baksa da belanın şiddetinden dolayı kısmi olarak izin vererek, bu sayede geri dönmelerini sağlamıştır (Bucaille vd., 2003: 30; Farsi, 2004: 2:91-93; Örs, 2012: 76). Firavunun bu hali hem Tanrı'dan korkan bir imaj yansıtırken hem de günaha devam ettiğini göstermektedir.

İçinde bulunduğu duruma karşı Tanrı, firavunun yüreğini katılaştırmış ve O da Yahudilerin çıkışına müsaade etmemiştir (Çıkış 10: 27). Öte yandan, firavunun Musa'nın yaptığı mucizeler ve Tanrı'nın hükmettiği belalara nasıl tepkisiz kalabildiği sorusuna bazı yorumcular cevap aramıştır. Öncelikle, firavun halkı tarafından kutsal bir figür olarak kabul edilen ve Tanrı benzeri bir otoriteye sahip olduğuna inanılan bir liderdir. Bu inanç, firavunun Tanrı'yla benzer bir güç gösterisi yaparak kendisini tanrısal bir otorite olarak konumlandırmaya çalışmasına yol açmıştır. Ancak, Yahudi geleneğinde gerçek Tanrı'nın doğasında bulunan aktiflik ve tepkisellik, firavunun direnişi ile ters düşer. Tanrı'nın kudreti, firavunun karşı koyma çabalarına rağmen

etkin bir biçimde ortaya çıkar. Bu bağlamda, firavunun akıl yürütme biçimi ile iradesindeki sapmalar arasında bir paralellik kurulmaktadır. Firavun, her ne kadar güçlü ve tanrısal bir otorite gibi hareket etse de, içsel akıl ve irade karmaşıklığı nedeniyle Tanrı'nın iradesine karşı koymada başarısız olur. Bu, firavunun akıl yürütme tarzındaki çelişkiler ve direnişinin, gerçek Tanrı'nın iradesine karşı durulamayacağını gösteren bir sembolizm olarak anlaşılabilir (URL-10).

Karanlık belasının bilimsel olarak açıklanması için hava olayları ve yoğun fırtınalar ileri sürülmektedir (Wotton, 2007: 6-7). Bazı uzmanların Mısır'da benzer gök olaylarının kaydını düşmesi de bu durumun lehinedir (Bucaille vd., 2003: 304). Ayrıca, karanlık belasında meydana gelen körlüğü açıklamanın bir başka yolu olarak histeri durumu ortaya atılmıştır. Bu duruma yönelik günümüz psikiyatrik tanımlamaları, konversiyon bozukluğu hastalığı ismini vermekte ve yaşanan olayların semptomatolojik olarak toplumsal bir histeri olduğu düşünülmektedir (Schneider & Seelenfreund, 2018: 179-188). Histerik körlüğün nedenlerine bakıldığında, genelde ön plana çıkan kaygı, travmalar, baskı ve stres gibi başlıca sebepler gelmektedir. Bu durumdan yola çıkarak dokuzuncu belaya gelene kadar, Mısır halkının yaşadığı göz önüne alındığında, bu durumun olası olduğu düşünülmektedir.

1.10. İlk Doğanların Ölümü (Makat Behorot)

Tevrat'taki anlatıya göre, firavuna karşı Musa'nın mücadelesinde Tanrı'nın hükmettiği musibetlerden sonuncusu, ilk doğanların ölümüdür (Çıkış 11). Tanrı, bu belanın sebeplerini Çıkış 4: 22-23 pasajlarında şu şekilde ifade etmiştir: "Sonra firavuna de ki, 'Rab şöyle diyor: İsrail benim ilk oğlumdur. Sana, 'Bırak oğlum gitsin, bana tapsın' dedim. Ama sen onu salıvermeyi reddettin. Bu yüzden senin ilk oğlunu öldüreceğim.'" Tanrı, ilk doğanların ölümü için sebebini dahi söylediği bu belada, hem bir kadın kölenin ilk doğan çocuğunu hem de firavunun ilk çocuğunu öldüreceğini ifade etmiştir (Çıkış 11: 4-5). Yahudilerdeki genel kanıya göre, suçun cezası işleyenin düzeyine göre verilirken, böyle bir bela hem kölelere hem de firavuna verilmiştir. Bu durumun sebebi, Tanrı'yı anlamalarını sağlamaktır (Farsi, 2004: 2: 96-97). Öte yandan, günahsız insanların ölmesi, Tanrı'nın iyi ya da kötü ayırımı yapmamasından kaynaklanmaktadır (Babil Talmud'u, Bava Kamma 60a: 17).

Tanrı, masum insanları korumak adına, bu musibetten önce dokuz defa firavuna uyarıda bulunmak için belalar gönderdiğinden ve O'nun iman etme şansını boşa çıkardığından, firavunun bu belayı kendi üstüne çektiği söy-

lenmektedir. Ayrıca, Çıkış 1: 15-22'de anlatıldığı gibi, firavunun Yahudi erkek çocuklarını öldürtmesinin intikamı olduğu düşünülmektedir (URL-9). Mısır'daki son bela, bütün hanelere uğramıştır (Midraş Tanchuma Buber, Bo 19: 3). Aileden birinin ölümü, psikolojik olarak insanı bitiren bir durumdur. Bu bela sayesinde, Mısır halkında bir nebze suçluluk hissi de uyandırılmıştır. Firavuna karşı gönderilen önceki dokuz belanın başarısız olması, daha büyük bir bela ile sınanmasını gerektirmiştir. Firavunun bu sınanması, bazı yorumcular tarafından Yahvist, Sacerdotal ve Elohist geleneklerin hiçbirinde bu belaya değinilmemesinin şüphe uyandırdığı, bu sebeple belanın aslında Tevrat'ın son tasnifinde kitabın içine aktarılmış olması düşüncesini ön plana çıkarmıştır (Bucaille vd., 2003: 305-306).

Bela, Mısır'da ilk doğanların ölümü olarak nitelendirilse de, bazı ailelerde birden fazla çocuğun hayatını kaybettiği düşünülmektedir. Bu durumu açıklayan Farsi, Pesah Agadasında Tanrı'nın adaletsizliğinden ziyade, Mısır toplumundaki ahlaki çöküşün bu sonuca yol açtığını belirtmiştir. Farsi'ye göre, dönemin Mısır toplumunda zina oldukça yaygın bir olguydu ve bu durum, birçok kadının kocaları dışında başka erkeklerden çocuk sahibi olmasına neden olmuştur. Bu bağlamda, Tanrı'nın müdahalesi yalnızca biyolojik olarak ilk doğanlara yönelik olduğundan, bazı ailelerde birden fazla çocuk ölümü yaşanmıştır. Bu yorum, ölen çocukların farklı babalardan olduğu ve behorluk (ilk doğan) statüsünün biyolojik babaya göre belirlendiği anlayışıyla ilişkilendirilmektedir (Farsi, 2008: 90). Bilimsel olarak açıklanmayan tek bela, onuncu musibettir. Uzmanlara göre, toplum için ayrıcalıklı bir konumda olan ilk doğan çocukların, yediği tahıllara bulaşan bir mantar sayesinde salgın hale geldiği düşünülmektedir (URL-5). Fakat ortaya atılan bu bilimsel açıklama, bazı ailelerde 2-3 çocuğun ölmesini açıklamamaktadır. Mısır'da ilk doğanların ölümünü açıklayacak hiçbir bilimsel kanıt henüz bulunamamıştır.

Sonuç

Tevrat'a göre Mısır halkının başına gelen on bela dizisi, Tevrat, Babil Talmud'u ve Midraşik edebiyat ekseninde incelenmiş ve bilimsel olarak olası doğal nedenleri değerlendirilmiştir. Tevrat'ta aktarılan şekliyle, Nil Nehri'nin kana dönüşmesi, kurbağa istilası, bit, sinek, hayvanlarda salgın hastalık, çıban, dolu ve fırtına, çekirge, karanlık ve ilk doğanların ölümü şeklinde on bela ele alınmıştır. Belalar, Mısır halkının inandığı tanrı/tanrıçalar ve dini inanışları ile bağlantılı olacak şekilde değerlendirilip, böylece çok tanrılı bir inanışı olan Mısır halkının bakış açısı ve firavunun kendisini algıladığı yaratıcı imgesi incelenmiştir. Bu bağlamda, belaların gerçekleştiği ortalama tarih

aralığı ve süresi hakkında da görüşler ortaya konulmuş ve belaların sınıflandırılması, gruplanması ve bu yapının kendi içinde teşkil ettiği bölünmeler biçiminde teoriler üzerinde durulmuştur.

Tevrat'a göre on belanın her biri, Mısır halkına dini, sosyo-kültürel ve ekonomik olarak büyük zararlar vermiştir. Bu belalar, Tanrı'nın gücünü göstermek ve Mısır'ın çok tanrılı inancına karşı tek tanrı inancını vurgulamak ve firavunun güçsüzlüğünü gün yüzüne çıkarmak amacıyla kullanılmıştır. Tevrat'a göre firavun, her beladan sonra Musa'ya izin vereceğini söyleyerek musibetin son bulması için dua temennisinde bulunmuştur. Ancak, belanın sonlanmasının ardından, firavun sözünü tutmamış ve İsrailoğullarını serbest bırakmayı reddetmiştir. Bu durum, Tanrı'nın gücünü daha da gösteren yeni belaların gelmesine sebep olmuştur. Her bir bela, Mısır'ın tanrı/ tanrıçalarının gücünü küçümseyen ve Yahudilerin tanrısının üstünlüğünü gösteren bir mesaj taşımaktadır. Bu bela dizisi sayesinde Mısır toplumu kargaşaya sürüklenmiş, bundan dolayı musibetler bu açıdan çok etkili biçimde algılanmıştır. Tevrat, bu olaylara Tanrı'nın ilahi müdahalesi olarak bakmakta ve daha çok bu belaların Mısır halkı ve firavun üzerindeki etkisini, inatçı tutumunu kırma sürecini dini ve kültürel açıdan önemli görmektedir. Tevrat, on belanın hepsine bütüncül yaklaşmış; bu sayede sınıflandırma içine girmemiş ve hepsinin Tanrı'nın kudreti olduğunu açıklamıştır. Tevrat'ta on bela anlatısının geçtiği pasajlar uzun ve karmaşıktır. Söz konusu belaların sıralanışı, Tevrat'ta aktarılan şekliyle bir yapbozun parçaları gibi bir bütünü anımsatsa da dağınık, karmaşık ve düzensiz bir haldedir. Sinek belasının hayvan hastalığı musibetinden sonra gelerek, hem hayvanlardan sonra oluşacak kirlilik sayesinde hem de kendisinden sonra gelen çiban belasına yol açması daha uygun görülebilir. Dolu ve fırtınalardan önce karanlık belasının gelmesi şeklinde bir sıralama ise hava olayları düşünüldüğünde daha rahat açıklanabilir. Babil Talmud'u ve Midraşik edebiyatında da yer bulan on bela, Mısır halkının başına gelen ve İsrailoğullarının özgürlük mücadelesinde Tanrı'nın kudretini gösteren olaylar olarak ele alınmıştır. Bu belalar, Tanrı'nın firavunun baskıcı gücüne karşı adaletini ortaya koymak için gönderdiği felaketler olarak algılanmıştır. Midraşik yorumlarda, belaların yalnızca firavuna değil, aynı zamanda Mısır'ın tanrılarına ve ideolojilerine karşı bir meydan okuma niteliğinde olduğu vurgulanmıştır. Tanrı, bu belalarla firavunun ve Mısır tanrılarının güçsüzlüğünü açığa çıkarmış, böylece Mısır halkının İsrailoğullarını serbest bırakması gerektiğini göstermiştir. Bu belaların Mısır halkına, İsrailoğullarının kölelikten kurtulma hakkını tanıma ve onları serbest bırakma yönünde birer mesaj olduğu anlatılmıştır. Her bela, Tanrı'nın uyarı-

larına kulak asmayan firavunu ve Mısır'ı daha da zora sokmuş; böylece Tanrı'nın iradesine karşı durmanın ne kadar büyük sonuçlar doğuracağı göstermiştir. Belaların yalnızca Mısır'a yönelik bir mesaj olmadığı, aynı zamanda İsrailoğulları için de eğitici bir süreç olduğu vurgulanmıştır. Her belada artan etkiler, firavunun inatçılığını kırmaya yönelik bir strateji olarak yorumlanmıştır. Mısır halkının başına gelen on bela anlatısına bilimsel olarak bakıldığı zaman, birçoğunun doğal olaylar veya biyolojik süreçlerle açıklanabilmesi mümkün görülmüştür. Literatürde, bu belaların tarihi ve bilimsel bağlamda nasıl yorumlandığına dair çeşitli teoriler ileri sürülmüştür. Örneğin, Nil'in kana dönüşmesi, yüksek miktarda ateş rengindeki alg patlaması ile açıklanmıştır. Diğer belalar da benzer şekilde doğal ve biyolojik olaylar olarak yorumlanmıştır.

Bu çalışmanın en büyük sınırlılığı, belaların tarihi ve bilimsel açıdan doğruluğunu kesin olarak belirlemenin zor olmasıdır. Tevrat'ın kutsal bir kitap olması ve tarihi olayların bu metin vasıtasıyla yorumlanması, objektif bir analiz yapmayı zorlaştırmaktadır. Tevrat'ta anlatılan belaların dini, kültürel ve bilimsel bağlamda incelenmesi, tarihsel olarak gerçekliğini sorgulamamıza neden olmaktadır. Diğer yandan, belalarla ilgili metinlerde çoğunlukla sembolik ve alegorik bir dil kullanıldığı için analiz ve sentezde güçlük ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca, on bela dizisi hakkındaki zaman aralığı konusunda belirsizlikler bulunmaktadır. Bu belirsizlikler, belaların gerçek zaman aralığını ortaya koymayı ve bu sayede yorum yapmayı zorlaştırmaktadır. Bu çalışmadaki diğer sınırlılık ise, belaların bilimsel yorumlarının da tam olarak netlik taşımasından kaynaklanmaktadır. Çünkü bilimsel bakış açıları, belaların doğal seyri içinde gerçekleşen doğa olayları olduğunu ileri sürse de, bu teorilerin kesin kanıtlarla desteklenmesi gerekmektedir. Bu nedenle, elde edilen sonuçlar varsayım ve spekülasyonlar içermektedir.

Gelecek araştırmalar, on belanın dini ve bilimsel olarak yorumlanmasını arkeolojik buluntu ve kalıntılar sayesinde tarihi kaynaklar kullanılarak, belaların gerçekliği ve olası etkileri hakkında daha fazla bilgi edinerek detaylı şekilde inceleyebilir. Öte yandan, diğer kutsal kitaplarda yer alan belaların açıklaması incelenip tarihsel gerçekliği daha makul bir zeminde tartışılabilir. Belaların doğal olaylara dayandığı teorilerini desteklemek için daha fazla bilimsel araştırma yapılabilir. Tarihi ve doğal afet kayıtları gibi çeşitli kaynaklar kullanılarak belaların olası nedenleri, etkileri ve sonuçları incelenebilir. Bu şekilde, belaların gerçekliği, neden ve sonuçları ile bilimsel açıklamaları daha sağlam temellere oturtulabilir.

Tevrat'a göre Mısır halkının başına gelen on bela, Mısır'dan İsrailoğullarının çıkışını gerçekleştirmek amacıyla Tanrı tarafından gönderilmiş ilahi kudretin tecellisidir. Bu belalar, Mısır'ın dini, sosyal, kültürel ve ekonomik yapısına büyük zararlar vermiş ve firavunun inadının kırılmasına vesile olmuştur. Her bir bela, Mısır halkının inandığı tanrı/tanrıçaları ve dini inanışları ile bağlantılı olarak değerlendirilmiş ve Tanrı'nın üstünlüğünü gözler önüne sermiştir. Bilimsel olarak bu belaların yorumlanması gayet olağan görülse de, dini metinler bu olaya Tanrı'nın iradesi olarak bakmaktadır. Sonuç olarak, Tevrat'a göre Mısır halkının başına gelen on bela, Tanrı'nın iradesine karşı gelmenin sonuçları ve ilahi gücün sınırlarını gözler önüne sermektedir.

Kaynakça

- Ağırkaya, Güven (2020). "Belâ-Musibetler Üzerine Fıtrat Eksenli Bir Okuma". *Tefsir Araştırmaları Dergisi*, 4(3): 30-64.
- Arslan Torba, Tuğçe (2020). "Burkholderia Mallei: Ruam Hastalığı". *Estüdam Halk Sağlığı Dergisi*, 5(2): 353-361.
- Babich, Harvey (2008). "Blood, Frogs, and Lice". *Derech HaTeva: Journal of Torah and Science*, 12: 63-67.
- Brueggemann, Walter (1995). "Pharaoh as Vassal: A Study of a Political Metaphor". *The Catholic Biblical Quarterly*, 57(1): 27-51.
- Bucaille, Maurice vd. (2003). *Musa & Firavun Çıkış Kitabı*. Gelenek Yayıncılık.
- Cürçani, Seyyid Şerif (1997). *Arapça-Türkçe Terimler Sözlüğü: Kitabü't-Ta'rifat*. Çev. Arif Erkan. Bahar Yayınları.
- Çağrı, Mustafa (2006). "Musibet". *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.31. Türkiye Diyanet Vakfı, 255-256.
- Çelik, Yusuf (2007). "Kur'an ve Hadislerde Bela Kavramının Anlam Alanı Üzerine Semantik Bir İnceleme". *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 27: 161-177.
- Çevik, İsmail (2020). "Musibet Kavramının Etimolojisi ve İtikadi-Ameli Sonuçları". *Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi*, 6(1): 271-300.
- Debono, Roxanne (2018). *The Ten Plagues of Egypt: An Expression of God's Love and Power*. University of Malta.
- El-İsfahani, Ragıb (2022). *Müfredat: Kur'an Kavramları Sözlüğü*. Çev. G. Abdülbaki. Çıra Yayınları.

- Farsi, Moşe (2004). *Türkçe Çeviri ve Açıklamalarıyla Tora ve Aftara, 5 Cilt*. Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın.
- Farsi, Moşe (2008). *Pesah Ağadası*. Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın.
- Freewalt, Jason (2013). *The Theran Disruption: The “Minoan“ Eruption of Thera and its Disruption of Civilizations*. World History Seminar. American Military University.
- Fretheim, Terence E. (1991). “The Plagues as Ecological Signs of Historical Disaster”. *Journal of Biblical Literature*, 110(3): 385-396.
- Friedman, Ira (2015). “‘And Upon all the Gods of Egypt I Will Execute Judgment’: The Egyptian Deity in the Ten Plagues”. *Tradition: A Journal of Orthodox Jewish Thought*, 48(1): 8-18.
- Geisler, Norman L. & Howe, Thomas A. (1992). *When Critics Ask: A Popular Handbook on Bible Difficulties*. Baker Books.
- Genç, İsmail (2019). *Kur’an’da Musibet*. Yüksek Lisans Tezi. Şırnak Üniversitesi.
- Grossman, Jonathan (2014). “The Structural Paradigm of the Ten Plagues Narrative and the Hardening of Pharaoh’s Heart”. *Vetus Testamentum*, 64(4): 588-610.
- Harman, Ömer Faruk (2006). “Mûsâ”. *TDV İslâm Ansiklopedisi, C.31*. Türkiye Diyanet Vakfı, 207-213.
- İbn Manzur (1994). *Lisanu’l-Arab, 15 Cilt*. Daru’s-Sadr.
- Jaroslav, Cerny (1951). *Ancient Egyptian Religion*. Londra: Hutchinson’s University Library.
- Kara, Necati (1998). “Kur’an ve Sünnet’te Bela-Musibet”. *Ekev Akademi Dergisi*, 1(3): 33-58.
- Luther, Martin (2022). *Luther’s Works: Sermons on Exodus Chapters 1-20*. Concordia Publishing House.
- Mazokopakis, Elias E. & Karagiannis, Christos G. (2019). “Environmental and Medical Aspects Related to the Sixth Plague of Egypt”. *Maedica Journal of Clinical Medicine*, 14(3): 310-313.
- Mortlock, Stephen (2019). “Asks If the 10 Plagues of Egypt were the Result of an Ecological Domino Effect or Divine Intervention?”. *The Biomedical Scientist*, January: 19-22.
- Musahan, Ali Yıldız (2016). “Müslüman Düşüncesinde Musibet-Rahmet İlişkisi”. *Ekev Akademi Dergisi*, 66: 129-142.

- Noegel, Scott B. (2017). “Musa ve Sihir: Çıkış Kitabı Üzerine Notlar”. Çev. Esra Erdoğan, İbrahim Emre Şamlıoğlu. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 58(2): 161-182.
- Örs, Hayrullah (2012). *Musa ve Yahudilik*. Remzi Kitabevi.
- Parlatır, İsmail (2006). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Yargı Yayınevi.
- Schneider, Stanley & Seelenfreund, Morton (2018). “The Plague of Darkness: Hysterical Blindness?”. *Jewish Bible Quarterly*, 46(3): 179-188.
- Sivertsen, Barbara J. (2009). *The Parting of the Sea: How Volcanoes, Earthquakes, and Plagues Shaped the Story of Exodus*. Princeton University Press.
- Stackert, Jeffrey (2011). “Why Does the Plague of Darkness Last for Three Days? Source Ascription and Literary Motif in Exodus 10:21-23, 27”. *Vetus Testamentum*, 61(4): 657-676.
- Wertheim, Joel O. (2017). “Viral Evolution: Mummy Virus Challenges Presumed History of Smallpox”. *Current Biology*, 27(3): R119-R120.
- Wilson, Robert R. (1979). “The Hardening of Pharaoh’s Heart”. *The Catholic Biblical Quarterly*, 41(1): 18-36.
- Winlock, Herbert E. (1922). “The Pharaoh of the Exodus”. *The Metropolitan Museum of Art Bulletin*. 17(11): 225-234.
- Wotton, Roger (2007). “The Ten Plagues of Egypt”. *Opticon*1826, 3(1): 1-8.
- Yakar, Hüseyin (2019). “Kur’an’da Firavun ve Kavminin Başına Geldiği Belirtilen Musibetlerin Tefsir Kaynakları, Tevrat ve Bilimsel Veriler Üzerinden Değerlendirilmesi”. *Tasavvur, Tekirdağ İlahiyat Dergisi*, 5(2): 943-974.
- Yıldız, İbrahim (2020). “Kur’ân’a Göre Musibetler Karşısında İnsanların Psikolojik Tutumları”. *Tefsir Araştırmaları Dergisi*, 4(3): 65-97.
- Zevit, Ziony (1976). “The Priestly Redaction and Interpretation of the Plague Narrative in Exodus”. *The Jewish Quarterly Review*, 66(4): 193.
- URL-1: <https://etzion.org.il/en/tanakh/torah/sefer-shemot/parashat-bo/different-ways-divide-plagues> (Erişim: 21.05.2024).
- URL-2: <https://armstronginstitute.org/329-against-all-the-gods-of-egypt> (Erişim: 22.05.2024).
- URL-3: <https://jesusalive.cc/ten-plagues-length/> (Erişim: 19.05.2024).
- URL-4: <https://www.gotquestions.org/evidence-ten-plagues.html> (Erişim: 21.05.2024).

URL-5: <https://www.mcgill.ca/oss/article/ten-plagues-environmental-disasters-or-religious-interference> (Erişim: 23.05.2024).

URL-6: <https://www.christianstudylibrary.org/article/exodus-913-32-seventh-plague-god-employs-firmament> (Erişim: 23.05.2024).

URL-7: <https://livescience.com/58638-science-of-the-10-plagues.html> (Erişim: 15.06.2024).

URL-8:

<https://glenwoodcc.org/sites/default/files/attachments/The%2010%20Plagues%20Adult%20Equipping%20-%20November%202021.pdf> (Erişim: 13.03.2024).

URL-9: <https://copticorthodoxanswers.org/apologetics/was-it-necessary-for-god-to-destroy-egypt-with-the-10-plagues-what-about-the-firstborns/> (Erişim 06.02.2019).

URL-10:

<http://essays.wisluthsem.org:8080/bitstream/handle/123456789/419/ZiebellWarning.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Erişim 11.06.2022).

“COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir:

Yazarın Notu: Bu makale, Fırat Üniversitesinde Prof. Dr. İskender Oymak danışmanlığında yürütülen ve 2024 yılında savunulan “Tevrat ve Kuran’a Göre Mısır halkının Başına Gelen On Bela” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Teşekkür: Danışmanım Prof. Dr. İskender Oymak’a teşekkür ederim.

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

The following statements are made in the framework of “COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:

Author’s Note: This article was produced from the master’s thesis titled “Ten Plagues That Befell the Egyptian People According to the Torah and the Quran”, which was carried out under the supervision of Prof. Dr. İskender Oymak at Fırat University and completed in 2024.

Acknowledgments: I would like to thank my advisor Prof. Dr. İskender Oymak.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval is not required for this study.

Declaration of Conflicting Interests: The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this article.